

Кізима Тетяна Олексіївна

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету

t.kizyama@tneu.edu.ua

Оксенюк Катерина Володимирівна

Головний державний інспектор відділу по роботі з персоналом
Закарпатської митниці ДФС

Katyok1989@ukr.net

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ БЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Ефективність функціонування суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність у тісному зв'язку із партнерами-нерезидентами напряму залежить від швидкості виконання бюрократичних процедур, в тому числі митного оформлення товарів. З іншого боку, економічний розвиток держави та повнота надходжень до бюджету за рахунок митних платежів також знаходиться в прямій залежності від прозорості, сучасності та зручності процедур митного контролю. Вищезазначені причини зумовлюють актуальність вивчення проблемних аспектів та виявлення недоліків процедури митного оформлення товарів без застосування митної декларації.

У процесі переміщення товарів через митний кордон особа вступає в суспільні відносини з державою в особі фіскальної служби. Ці відносини, частину яких складає митне декларування, регламентуються митним законодавством України. Декларування, як обов'язкова умова митного оформлення, здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Порядок і процедура декларування

товарів визначається Митним кодексом України (МКУ), а також постановами та наказами Кабінету Міністрів України [1; 2; 3; 4].

Удосконалення процесу митного декларування в Україні почалося ще в 2012 році, коли МКУ значно покращив процедуру митного контролю та митного оформлення, запровадивши електронне декларування. Нові норми кодексу надали змогу використовувати електронне декларування усім бажаючим підприємцям без будь-яких обмежень і в усіх митних режимах, що значно прискорило здійснення митних формальностей. Статтею 255 МКУ встановлено, що митне оформлення «стандартної» декларації має бути здійснено не більше ніж за 4 години [1]. За рахунок цього в листопаді 2013 р. показник оформлення електронних митних декларацій досяг 86% (у листопаді 2012 р. він становив 63%) [5]. Прискоренню виконання митних формальностей сприяло, зокрема, значне скорочення кількості документів, що подаються з митною декларацією для митного оформлення. Так, на відміну від раніше існуючого порядку, декларанти подають до митниці лише три документи: митну декларацію, рахунок або інший документ, що визначає вартість товару, декларацію митної вартості. Відомості про всі інші документи зазначаються декларантами у митній декларації [2].

Проте, попри певні досягнення спрощеної процедури, тут існують і проблеми, які виникають під час цієї процедури. З огляду на те, що після вступу в СОТ Україна значно знизила ставки ввізного мита й продовжує робити це згідно зі своїм графіком тарифних поступок, з кожним роком кількість митних платежів, що нараховуються умовно (тобто коли платежі нараховуються, але фактично не сплачуються до бюджету) збільшується, що зумовлює зниження обсягів надходжень відповідних платежів до бюджету.

Безумовно, однією з найважливіших проблем митного декларування є визначення митної вартості (МВ) та підтвердження країни походження, які є базою нарахування митних платежів. У п. 29 Положення про митні декларації, передбачено, що якщо в рамках процедур митного контролю та оформлення за поданою митною декларацією посадовою особою митного органу відбиралися проби товарів, то за бажанням декларанта

декларування таких товарів може бути здійснено з використанням тимчасової митної декларації. Випуск таких товарів до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертиз) може бути здійснений митним органом відповідно до частини двадцять першої статті 356 МКУ [1], якщо вони не підпадають під дію встановлених законодавством заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України. Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 02.12.2016 р. №1058 [6], у своєму запиті митний орган повинен надати обґрунтування та чітко визначити мету і завдання проведення дослідження, а саме які відомості про товар необхідно перевірити. У разі, якщо такий запит передбачає можливу зміну коду УКТЗЕД товару та віднесення товарів до таких, що підпадають під дію встановлених законодавством України заборон та/або обмежень, випуск товарів із застосуванням тимчасової декларації не здійснюється. Положення стосовно заборон та обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України визначені ст. 196, 197 МКУ [1].

Відмови в прийнятті та/або оформленні тимчасових митних декларацій можливі у разі невиконання, зокрема, вказаних вище норм законодавства. Також, оскільки оформлення тимчасової декларації передбачає випуск товарів у митний режим, у випадку відбору зразків товарів оформлення може бути здійснено виключно за умови дотримання вимог, встановлених ст. 356, 260 МКУ [1].

Необхідно зазначити, що Європейський союз з 1 січня 2013 року ввів єдину форму митної декларації для заяви фізичними особами переміщуваних грошових коштів. Тепер при прибутті і вибутті з території Європейського союзу громадянин, що має при собі суму від 10 000 євро, зобов'язаний їх задекларувати в країні прибуття/вибуття. Такі заходи спрямовані на боротьбу з переміщенням готівки, одержаної злочинним шляхом, і фінансування тероризму. Це означає, що митну декларацію потрібно заповнювати двічі – як при ввезенні засобів, так і при вивезенні їх з території ЄС, якщо сума перевищує 10 000 євро. Це правило діє також при проїзді через країни ЄС транзитом [7].

Для вдосконалення процедур митного декларування цікавим є довід зарубіжних країн у цьому контексті. Так новий митний кодекс ЄС, який вступив в дію з 1 травня 2016 року, передбачає, що всі типи митних декларацій подаються тільки в електронному вигляді через систему EDI. Крім електронних декларацій передбачені так звані усні, для товарів вартістю не більше 1000 Євро. Але оскільки практично усі учасники ЗЕД прагнуть повернення експортного ПДВ, то вони подають електронні декларації. Для доказу вивезення або ввезення товару для податкової інспекції потрібно мати декларацію тільки в електронному вигляді в форматі XML, яка була відправлена декларантом на митницю. Також рекомендується зберігати 10 років товаросупровідні документи (СМР, авіа, поштові, ж/д накладні тощо) для доказу ввезення та вивезення товару через кордон ЄС.

Декларування товарів в США здійснюється за 24 години до відплиття судна з порту навантаження в будь-якій точці світу. Подача документів в митницю США через автоматичну систему декларування (AMS) здійснюється або VOCC (судноплавної транспортної компанією загального призначення), або ліцензованої компанією NVOCC, що перевозить вантаж [8].

Відтак можемо стверджувати, що розвиток електронного декларування став основою для створення Центрів електронного декларування (ЦЕД). Ці спеціалізовані митні пости забезпечують декларування товарів виключно в електронній формі і дозволяють реалізувати технологію віддаленого випуску товарів.

Враховуючи вищезазначене, можемо зробити висновок про те, що оптимальним напрямом вирішення існуючих проблем здійснення митного оформлення товарів без застосування митної декларації та мінімізації паперової бюрократії є перехід на електронне митне декларування товарів. Впровадження інформаційних систем у митній справі – завдання, яке сьогодні вирішують більшість країн світу. Звісно, Україна також не може залишатись осторонь цих процесів. Тому запровадження електронного декларування товарів в Україні свідчить про стійке бажання України інтегруватися у світове співтовариство.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України. URL: <http://sfs.gov.ua/mk/> (дата звернення: 13.11.2018).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 450 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій». URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/62451.html> (дата звернення: 13.11.2018).
3. Наказ Мінфіну України від 20.04.2015 р. № 448 «Про затвердження Переліку товарів, митне оформлення яких здійснюється Енергетичною митницею Державної фіскальної служби України». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0491-15> (дата звернення: 23.12.2018).
4. Наказ Мінфіну України від 30.05.2012 р. № 631 «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12> (дата звернення: 21.12.2018).
5. Беседа І. О. Електронне митне декларування в Україні – крок до майбутнього. URL: <https://goo.gl/t7hMWZ> (дата звернення: 12.01.2019).
6. Наказ Міністерства фінансів України від 02.12.2016 р. №1058 "Про затвердження Порядку взаємодії структурних підрозділів та територіальних органів Державної фіскальної служби України із Спеціалізованою лабораторією з питань експертизи та досліджень ДФС під час проведення досліджень (аналізів, експертиз), Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (експертизи), форм акта про взяття проб (зразків) товарів та висновку". URL: <https://goo.gl/h6qAHn> (дата звернення: 05.01.2019).
7. Лист ДФС України від 26.09.2016 р. №31558/7/99-99-18-02-03-17 «Про застосування тимчасових декларацій». URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/listi/print-69820.html> (дата звернення: 22.12.2018).
8. Шталь В. Електронна митниця – якісно новий етап надання митних послуг в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 1 (56). С. 101-105.